

Аннотація

Рябикин Д. А. Вина как основание для ответственности морского перевозчика. – Статья.

Статья посвящена исследованию вины в качестве объективной предпосылки для ответственности морского перевозчика. Вина является предпосылкой для ответственности морского перевозчика в соответствии с положениями международных конвенций в сфере морского торгового судоходства и в соответствии с нормами права Украины.

Ключевые слова: вина морского перевозчика, Гаагские правила, ослабление ответственности, Гамбургские правила, объективная ответственность.

Summary

Riabikin D. A. Guilt as a ground for liability of the sea carrier. – Article.

The article analyses the guilt as an impartial ground for the liability of the sea carrier. The guilt is a ground for the liability of a sea carrier in accordance with provisions of the international conventions in the sphere of carriage of goods by sea and according to the laws of Ukraine.

Key words: sea carrier's guilt, Hague Rules, lessening of guilt, Hamburg Rules, strict liability.

УДК 347.788

А. В. Аксютіна

КЛАСИФІКАЦІЯ ПРОДЮСЕРСЬКИХ ДОГОВОРІВ

Постановка проблеми. Продюсерський договір як особливий вид цивільно-правових, зокрема авторських, договорів до теперішнього часу викликає багато спорів щодо визначення його поняття, видів, форми, змісту, класифікації. Класифікація в правовій науці є необхідним прийомом комплексного підходу до дослідження. Вона дозволяє розглядати досліджуване явище як системне утворення, виявляти характерні особливості системи та розкривати їх взаємозв'язки з іншими елементами. Саме тому проведення класифікації продюсерських договорів допоможе глибше зрозуміти сутність продюсерської діяльності, правову природу продюсерських договорів, систематизувати доктринальні уявлення щодо правової регламентації цих договірних відносин. Крім того, теоретична класифікація видів авторських договорів та з'ясування їх характерних рис і відмінностей має важливе значення для нормативного регламентування договірних відносин в авторському праві. Зазначимо, що не існує загальноприйнятої класифікації авторських договорів [8, с. 143]. Головною проблемою класифікації й визначення видів продюсерських договорів є специфічність об'єкта таких договорів. Сам факт, по-перше, що об'єктом цього виду договорів є, результат творчої діяльності людини, що являє собою річ нематеріальну, тобто річ, яка може існувати в безлічі примірників і, як наслідок, належати необмеженому колу осіб по-друге, що автором об'єкта інтелектуальної власності або власником суміжних прав на нього може бути лише людина, яка на свій твір має не лише майнові, а й особисті немайнові права; по-третє, що продюсер, як і автор (власник суміжних прав), має майновий, фінансовий інтерес від укладення такого правочину тощо, зумовлює необхідність виокремлення низки класифікацій продюсерських договорів та значною мірою визначає актуальність обраної теми дослідження.

Стан дослідження. Проблеми продюсерського договору та певних критеріїв їх класифікації досліджувалися в працях таких учених-правників, як Б.С. Ан-

тимонов, О.В. Дзера, Р.О. Денисова, О.В. Калмиков, Н.В. Кротова, Ю.Ю. Нерода, О.А. Підпригора, О.О. Підпригора, М.М. Поплавський, О.П. Сергєєв, К.А. Флейшіц, Я.М. Шевченко, Г.Ф. Шершеневич, С.К. Юрченко та інші. Однак і дотепер належна класифікація продюсерських договорів у сучасній теорії цивільного права відсутня.

Метою статті є проведення класифікації продюсерських договорів за різними підставами та визначення їх особливостей із метою вдосконалення цивільно-правового регулювання договірних відносин у сфері інтелектуальної власності.

Виклад основного матеріалу. Проблеми, пов'язані з класифікацією договорів, належать до кола давніх проблем цивілістичної науки. Загальні ознаки, притаманні продюсерським договорам як різновиду цивільно-правових договорів (зокрема збіг волі й волевиявлення, правомірність дії, дотримання принципів допустимості й свободи договору тощо), не виключають можливості їх класифікації, що дозволяє вирішувати низку важливих завдань. У загальному плані виявлення спільних типових рис договорів і відмінностей між ними полегшує для суб'єктів правильний вибір виду договору, забезпечує його відповідність змісту діяльності, що регулюється, створює можливість на науковій основі систематизувати законодавство про договори, підвищувати узгодженість нормативних актів. Відповідно до різних підстав класифікації договори можна поділяти на різні види.

Визначаючи й аналізуючи поняття та зміст продюсерського договору, Ю.Ю. Нерода виокремила його класифікуючі характеристики, зазначивши, що він є змішаним (зберігає елементи кількох договорів: частково договору про надання послуг та авторського договору), непоіменованим, двостороннім, консенсуальним, у більшості випадків – оплатним, алеаторним, взаємозобов'язуючим (взаємним), фідучіарним (довірчим). Найчастіше продюсерський договір укладається на невизначений строк, хоча він може бути й строковим (укладеним на певний строк або до настання певного результату) [9]. Однак вважаємо, що наведені ознаки класифікації є неповними.

За загальною теорією права класифікація будь-якого поняття припускає його поділ, який може бути зроблено двома способами: 1) дихотомії, за допомогою якої, використовуючи послідовно визначену підставу (критерій), поняття поділяють на дві групи, одну з яких характеризує наявність цієї підстави, а іншу – її відсутність; 2) за допомогою визначених підстав створюється необмежена кількість груп, у кожній із яких зазначені підстави відповідним чином індивідуалізуються. При цьому дихотомія щодо договорів має подвійне значення. Відповідний поділ допомагає виявити головні особливості окремих договорів, проте водночас і шляхи формування нових договорів [1, с. 383].

Спосіб дихотомії, як правило, використовується під час такого поділу договорів:

– залежно від розподілу обов'язків між сторонами – на односторонні та двосторонні;

– залежно від наявності зустрічного задоволення – на оплатні й безоплатні;

– залежно від моменту виникнення договору – на реальні та консенсуальні.

Згадані критерії класифікації (окрім першого) застосовуються під час визначення та поділу правочинів, а оскільки договір є різновидом останніх, то поділ договорів, зокрема й продюсерських, на окремі групи проводиться за тими

самими критеріями. Водночас необхідно врахувати, що продюсерська діяльність має специфічні ознаки, які викликають також специфічність додаткової класифікації видів продюсерських договорів.

Так, окрім указаних вище загальних способів поділу, практичне значення для визначення правового режиму відповідних договорів мають також інші способи поділу, які здійснюються за правилами дихотомії.

З урахуванням тієї обставини, що одним з обов'язкових об'єктів, заради якого укладається продюсерський договір, є певний об'єкт інтелектуальної власності – твір, який створюватиметься або використовуватиметься однією зі сторін (автором, виконавцем) під час виконання умов продюсерського договору, важливим аспектом поділу продюсерських договорів є визначення ознак, які притаманні саме цьому їх елементу, оскільки такий договір є різновидом авторських договорів.

Наприклад, за ознаками готовності твору продюсерські договори можуть поділятися на договори з готовим твором та договори на замовлення створення твору.

Аналізуючи класифікацію продюсерських договорів за вказаними ознаками, варто зазначити, що чинне законодавство України та інших країн по-різному регулюють сутність таких договорів.

Так, згідно з ч. 6 ст. 33 Закону України «Про авторське право і суміжні права» за авторським договором замовлення автор зобов'язується створити в майбутньому твір відповідно до умов цього договору та передати його замовникові [10]. Проте згадане визначення договору замовлення є недосконалим, оскільки його зміст передбачає обов'язок автора передати замовникові твір, який він створить у майбутньому. Водночас прагненням будь-якого замовника є отримання саме майнових прав на створений у майбутньому твір, а не права власності на його примірник, як можна зрозуміти зі змісту наведеного вище визначення. З урахуванням цього вважаємо за доцільне внести зміни до ч. 6 ст. 33 Закону України «Про авторське право і суміжні права», зокрема замінити поняття «твір» поняттям «майнові права на твір» у визначенні поняття авторського договору замовлення.

У Законі Російської Федерації «Про авторське право і суміжні права» відносять, що виникають із договору замовлення, регулюються окремою нормою [7, с. 45], яка дає чітке уявлення про договір замовлення та законодавчо впорядковує регулювання відносин, що виникають із цього договору.

Проте російське законодавство містить також норми про неможливість передачі майнових прав на використання творів, які автор може створити в майбутньому [4]. Принцип неможливості передачі майнових прав на нестворений об'єкт інтелектуальної власності закріплено й у Цивільному кодексі Республіки Білорусь [3].

Вважаємо, що таким чином законодавці сусідніх держав істотно обмежують можливості продюсерів щодо прогнозування та фактичного отримання майнових прав на певні твори, які необхідні для реалізації певних творчих проєктів у майбутньому під час укладення договорів з авторами та виконавцями творів, а також підвищують фінансові ризики перших.

У законодавстві Франції договір замовлення, предметом якого є не передача (відчуження) прав на використання твору, а створення твору, спеціально не врегульовується, однак створення творів, які охороняються авторським правом, може

проходити в межах договорів про надання права використання. Якщо сторони укладають договір замовлення, то такі договірні відносини загалом можливі, проте точка зору, що склалася у французькій юридичній літературі, не дозволяє поширити на них дії норм про право на відкриття твору та право на внесення змін до твору. Якщо автор реалізує два останні повноваження, замовник має право розірвати договір в односторонньому порядку й вимагати при цьому відшкодування шкоди [11, с. 250].

Вважаємо, що французький законодавець також істотно обмежив автора, користувачів та продюсерів межами закону.

Ще однією ознакою класифікації продюсерських договорів є види правовідносин із використання прав інтелектуальної власності на твір, які регулюються таким договором, зокрема договори про надання права на використання твору та договори про передачу (відчуження) майнових прав на твір.

Чинне законодавство України передбачає два види авторського договору: про передачу виключного права на використання твору та про передачу невиключного права на використання твору. Водночас В.А. Дозорцев вважає, що правовласник має право передати за договором належне йому право на використання або надати належне йому право використання в обмеженому обсязі іншій особі (видати ліцензію) [6, с. 23–25]. Тобто об'єктом передачі є не виключні або невиключні права, а обсяг майнових авторських прав, які підлягають передачі чи наданню.

Продюсер, укладаючи продюсерський договір з автором (виконавцем), може отримати майнові права на твір або на умовах користування, або у власність. У першому випадку продюсерський договір буде містити ліцензійні умови щодо користування твором (щодо строків, території, способів використання, кола осіб тощо), у другому випадку це будуть істотні умови щодо надання майнових прав у власність. У першому випадку предметом передачі буде дозвіл на використання твору, у другому – право.

Водночас продюсерські договори з умовою про надання права на використання твору можна поділити на договори зі створенням похідного твору – складне використання (переклад твору, аранжування твору, переробка твору тощо), а також договори без створення похідного твору – просте використання.

Залежно від характеру відносин між сторонами продюсерські договори можна поділити на договори з роботодавцем на створення службового твору та договори з іншими особами.

Так, твори авторського права та суміжних прав можуть створюватися автором (виконавцем) під час виконання ним службових обов'язків, що виникають з умов трудового договору або прямо передбачаються службовими обов'язками. Такі твори, відповідно до ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права», набувають статусу службових творів. Згадані відносини мають місце, наприклад, під час праці зі створення аудіовізуальних кінематографічних творів, що передбачає роботу великої кількості авторів (виконавців). У таких випадках виникає складна багатопланова проблема щодо розмежування авторського права й трудового права, авторських правовідносин і трудових правовідносин, щодо права продюсера, організації та права автора на створений твір.

На думку Е.П. Гаврилова, авторське право взагалі не регулює відносини, пов'язані зі створенням творів. Воно регулює лише ті відносини, які виникають у зв'язку

з використанням уже створеного твору. І навпаки, трудове право не регулює відносини, які можуть вплинути на обсяг і зміст авторських прав із використання твору [2, с. 67].

Водночас Р.О. Денисова вважає, що авторський договір є підставою для виникнення відносин між автором і роботодавцем із приводу передачі прав на вже створений твір, а договір замовлення може викликати відносини з приводу створення й використання творів, створених позаштатними робітниками, які не пов'язані із замовником трудовим договором [5, с. 56]. Ми також вважаємо, що продюсерський договір може бути підставою як для передачі майнових прав на службовий твір, так і для його створення. В останньому випадку продюсерський договір набуває ознак авторського договору замовлення.

Укладення продюсерами продюсерських договорів з авторами (виконавцями) на створення службового твору викликає необхідність для продюсерів, які є роботодавцями, чіткої й однозначної документальної фіксації в письмовій формі конкретних службових обов'язків певного працівника зі створення певних творів або видачі йому службового завдання. Службові обов'язки робітника можуть затверджуватися посадовою інструкцією або закріплюватися в одному з договорів, що укладаються між продюсером та автором (виконавцем). Однак це думка не свідчить про те, що продюсер зобов'язаний укладати такий договір. Протилежне твердження призвело б до порушення принципу свободи договору.

За критерієм класифікації продюсерських договорів залежно від характеру відносин між сторонами другим видом договору є продюсерський договір з іншими особами, тобто до такого виду належать усі інші продюсерські договори, у яких продюсер не є роботодавцем.

Висновки. Продюсерська діяльність має специфічні ознаки, які викликають і специфічність класифікації видів продюсерських договорів. Так, продюсерські договори можуть поділятися таким чином: а) за ознаками готовності твору – на договори з готовим твором та договори на замовлення створення твору; б) за видами правовідносин із використання прав інтелектуальної власності на твір, які регулюються цим договором, – на договори про надання права на використання твору та договори про передачу (відчуження) майнових прав на твір; в) за умовою про надання права на використання твору – на договори зі створенням похідного твору (складне використання (переклад твору, аранжування твору, переробка твору тощо)) та договори без створення похідного твору (просте використання); г) залежно від характеру відносин між сторонами – договори з роботодавцем на створення службового твору та договори з іншими особами.

Вважаємо за доцільне внести зміни до ч. 6 ст. 33 Закону України «Про авторське право і суміжні права», виклавши її в такій редакції: «За авторським договором замовлення автор зобов'язується створити в майбутньому твір відповідно до умов цього договору та передати майнові права на нього замовникові».

Література

1. Брагинский М.И. Договорное право : в 5 кн. / М.И. Брагинский, В.В. Витрянский. – Изд. 3-е, стереотип. М. : Статут, 2001– . – Кн. 1 : Общие положения. – 2001. – 848 с.
2. Гаврилов Э.П. Советское авторское право. Основные положения. Тенденции развития / Э.П. Гаврилов. – М. : Наука, 1984. – 222 с.

3. Гражданский кодекс Республики Беларусь. – Минск : Национальный центр правовой информации республики Беларусь, 1999. – 442 с.
4. Гражданский кодекс Российской Федерации от 30.11.1993 г. № 51-ФЗ // Российская газета. – 1994. – 8 декабря. – № 238–239. – Ст. 1551.
5. Денисова Р.О. Право интеллектуальной собственности на произведения науки (авторско-правовой аспект) : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Гражданское право и гражданский процесс; семейное право; международное частное право» / Р.О. Денисова ; Нац. юрид. академия им. Ярослава Мудрого. – Х., 1999. – 192 с.
6. Дозорцев В.А. Издательский договор и его типы / В.А. Дозорцев // Социалистическая законность. – 1977. – № 2. – С. 23–25.
7. Закон об авторском праве и смежных правах / вступ. ст. проф. Э.П. Гаврилова. – М. : БЕК, 1993. – 95 с.
8. Камышев В.Н. Права авторов литературных произведений / В.Н. Камышев. – М. : Юридическая литература, 1972. – 183 с.
9. Нерода Ю.Ю. Особливості продюсерського договору на прикладі шоу-бізнесу України та Російської Федерації / Ю.Ю. Нерода // Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право». – 2013. – № 2. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.pap.in.ua/2_2013/Neroda.pdf.
10. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13. – Ст. 64.
11. Дюма Р. Литературная и художественная собственность. Авторское право Франции / Р. Дюма. – пер. с фр. – 2-е изд. – М. : Международные отношения, 1993. – 384 с.

Анотація

Аксютіна А. В. Класифікація продюсерських договорів. – Стаття.

У статті проведено класифікацію продюсерських договорів. Пропонується до головних критеріїв поділу продюсерських договорів віднести види правовідносин із використання прав інтелектуальної власності на твір, які регулюються таким договором; умови про надання права на використання твору; ознаки готовності твору; характер відносин між сторонами. З урахуванням проведеного класифікаційного поділу висвітлено деякі особливості правової природи досліджуваних договорів та запропоновано напрями вдосконалення цивільно-правового регулювання договірних відносин у цій сфері.

Ключові слова: продюсерський договір, авторське право, класифікація.

Аннотация

Аксютина А. В. Классификация продюсерских договоров. – Статья.

В статье проведена классификация продюсерских договоров. Предлагается к главным критериям разделения продюсерских договоров отнести виды правоотношений по использованию прав интеллектуальной собственности на произведение, которые регулируются данным договором; условия о предоставлении права на использование произведения; признаки готовности произведения; характер отношений между сторонами. С учетом проведенного классификационного разделения освещены некоторые особенности правовой природы исследуемых договоров и предложены направления совершенствования гражданско-правового регулирования договорных отношений в этой сфере.

Ключевые слова: продюсерский договор, авторское право, классификация.

Summary

Aksiutina A. V. Classification of producer's contracts. – Article.

The article concerns to the classification of producer's contract. Invited to the main separation criteria producer contracts include types of relationships on the use of intellectual property rights at work, which are regulated by the treaty; conditions for granting the right to use the work; signs of readiness to work; nature of the relationship between the parties. Given the division conducted a classification highlights some peculiarities of the legal nature of contracts studied and proposed directions for improvement of civil-legal regulation of contractual relations in this area.

Key words: producer contracts, copyright, classification.